

судової практики. Виходячи з семантичного та граматичного тлумачення формулювання «розбій, поєднаний із проникненням у приміщення» вважаємо, що проникнення – це: 1) фізичне входження, потрапляння до приміщенні з метою заволодіння майном, яке знаходиться в ньому; 2) доступ до майна, яке знаходиться в приміщенні, будь-яким способом (без фізичного входження до нього), який дає змогу заволодіти таким майном, вилучити його із приміщення.

Список використаних джерел

1. Про судову практику у справах про злочини проти власності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text>.

2. Про практику застосування судами окремих норм матеріального права щодо кваліфікації розбою, поєднаного з проникненням у приміщення: Лист Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 29.01.2013 № 223-161/0/4-13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0161740-13#Text>.

3. Позиція ВП ВС щодо деяких питань у правозастосуванні. URL: <http://algiz.legal/poziciya-vp-vs-shhodo-deyakix-pitan-upravozastosuvanni>.

Письменська Оксана Вікторівна,
ад'юнкт Луганського державного
університету внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка

РОЗПУСНІ ДІЇ В СКЛАДІ ЗЛОЧИНУ РОЗБЕЩЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ: ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ

Склад кримінального правопорушення розбещення неповнолітніх містить ст. 156 КК України. З об'єктивної сторони він характеризується єдиною обов'язковою ознакою у виді суспільно небезпечного діяння. Таке діяння описується у диспозиції ч. 1 ст. 156 КК України в простий, але не достатньо конкретизований, спосіб. Ідеться про розпусні дії, вчинення яких утворює як основний (ч. 1 ст. 156 КК України), так і кваліфікований (ч. 2 ст. 156 КК України) склади злочину. Головна проблема, яка виникає при цьому, полягає в тому, що диспозиції ст. 156 КК України в частині визначення суспільно небезпечного діяння мають оціночний характер, а отже, його встановлення може відбуватися на угляд правозастосовувачів і викликати закономірні складнощі. Саме тому виникає потреба максимально точно та повно з'ясувати характер розпусних дій, зрозуміти їх суть в порівняльному аспекті, здійснюючи належне відмежування від інших подібних актів поведінки.

Традиційно в юридичній літературі стосовно розпусних дій зазначається, що це можуть бути різнопланові дії сексуального характеру, які здатні викликати фізичне та моральне розбещення потерпілих, які не досягли шістнадцятирічного віку. З огляду на це, прийнято класифікувати розпусні дії на такі два види: фізичне розбещення та інтелектуальне розбещення [1, с. 80 – 81].

Слід виходити з того, що фізичне розбещення передбачає вчинення фізичних сексуальних дій щодо неповнолітнього (певні рухи тіла тощо), а

інтелектуальне – сексуальних дій вербального, візуального або аудіального характеру. Відповідний характер зазначених вчинків уможливорює збудження в особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку, статевого інстинкту, а також може викликати виникнення статевого потягу, реалізація якого за певних обставин здатна нашкодити статево му розвитку потерпілої особи. Отже, обов'язковим є те, що розпусні дії вчиняються у присутності неповнолітнього потерпілого – не має значення безпосередній чи віддалений.

У цьому контексті треба зауважити, що різнотипний характер розпусних дій міг би зумовлювати відповідну диференціацію кримінальної відповідальності за їх вчинення. Тому становить інтерес позиція В. Фурси, який пише про потребу чітко розмежувати відповідальність за інтелектуальне розбещення, виокремивши його в окрему частину статті кримінального закону, та фізичне розбещення. Такий поділ інтелектуального та фізичного розбещення, на його погляд, дасть змогу встановити кваліфікуючі ознаки, які притаманні інтелектуальним чи фізичним розпусним діям, а також більш чітко розмежовувати розпусні дії та інші статеві злочини [2, с. 329].

Наявний підхід до розуміння поняття розпусних дій з їх поділом на два загальні види не останньою чергою зумовлений тенденціями судової практики, яка протягом багатьох років формувалася в Україні в процесі застосування відповідної кримінально-правової заборони. Свідченням цьому є положення п. 17 постанови Верховного Суду України від 30.05.2008р. № 5 «Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи», згідно з яким розпусні дії не лише аналогічним чином поділялися на фізичні та інтелектуальні, але так само розкривалася їх суть. Під фізичними розпусними діями пропонувалося розуміти «оголення статевих органів винної чи потерпілої особи, непристойні доторкання до статевих органів, які викликають статеві збудження, навчання статевим збоченням, імітація статевого акту, схилення або примушування потерпілих до вчинення певних сексуальних дій між собою, вчинення статевих зносин, акту онанізму у присутності потерпілої особи тощо». До інтелектуальних розпусних дій відносилися, зокрема, «ознайомлення потерпілої особи із порнографічними зображеннями, відеофільмами, цинічні розмови з нею на сексуальні теми тощо» [3].

Викладена позиція органу найвищої судової інстанції, хоч і зберігає до сьогодні свою актуальність з огляду на те, що кримінально-правова норма про розбещення неповнолітніх лишається не змінною у частині визначення суспільно небезпечного діяння, водночас багаточисельні зміни, внесені до інших статей розділу V Особливої частини КК України («Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи») зумовлюють переосмислення суті окремих розпусних дій. Уже не всі подібні дії на сьогодні можуть кваліфікуватися за ст. 156 КК України.

Наприклад, непристойні доторкання до статевих органів, які викликають статеві збудження, на в'ряд чи можна розглядати як елемент фізичних розпусних дій, оскільки подібна поведінка повинна знаходити правову оцінку за іншими статтями КК України про правопорушення проти статевої недоторканості особи (це може бути сексуальне насильство за умов відсутності добровільної згоди

потерпілого)¹. Те саме стосується і примушування потерпілих до вчинення певних сексуальних дій між собою, відповідальність за яке здебільшого повинна наставати згідно зі ст. 154 КК України за ознаками примушування особи без її добровільної згоди до здійснення акту сексуального характеру з іншою особою.

За твердженням дослідників, результатом запровадження відверто «гумової» конструкції статті КК України про відповідальність за сексуальне насильство є звуження сфери застосування ст. 156 КК України, яка набуває статусу «резервної» норми, або щонайменше колізійність зазначених приписів кримінального закону. Зокрема, виходячи з такої позиції, висловлюється думка про те, що надсилання малолітній особі текстових повідомлень, фото- або відео-зображень сексуального змісту, вчинюване з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем стосовно того, кому не виповнилось 14 років, які раніше могли безпроблемно розцінювались як інтелектуальне розбещення, наразі охоплюються диспозицією ч. 4 ст. 153 КК України [5]. Щоправда, викликає сумнів, чи є описана ситуація проявом насильницької поведінки, на чому робиться акцент у ст. 153 КК України.

Має рацію О. Дудоров, стверджуючи, що розпусні дії з потерпілою особою, вчинені безпосередньо перед згвалтуванням, сексуальним насильством або статевими зносинами з особою, яка не досягла 16-річного віку, охоплюються відповідними частинами статей 152, 153, 155 КК України, оскільки в такому разі розбещення неповнолітніх з урахуванням спрямованості умислу винуватого розглядається лише як етап у вчиненні інших статевих злочинів. Наявність істотного розриву в часі між розпусними діями і вчиненням стосовно однієї й тієї ж потерпілої особи іншого статевого злочину, що виключає переростання одного злочинного діяння в інше, означає, що вчинене треба кваліфікувати за сукупністю відповідних злочинів [6, с. 485].

Аналогічний підхід має бути застосований і у зворотній ситуації. Коли розбещенню безпосередньо передують пропозиція зустрічі, зроблена особі, яка не досягла шістнадцятирічного віку, з метою вчинення стосовно неї розпусних дій. Якщо така мета була реалізована, то вчинене повністю охоплюється відповідною частиною ст. 156 КК України. За таких обставин діяння, ознаки якого містить ст. 156-1 КК України, слід розглядати як первинний етап у виді готування до розбещення неповнолітніх. Сукупність цих кримінальних правопорушень виключається.

Як висновок можна зазначити, що тлумачення ст. 156 КК України в частині встановлення точного змісту передбаченого нею суспільно небезпечного діяння, характеризується певною усталеністю та стабільністю, а відповідні підходи науковців ґрунтуються на результатах узагальнення багаторічної практики застосування кримінально-правової норми про розбещення неповнолітніх. Водночас, незважаючи на відносну стабільність розгляданої норми, суцільні зміни до розділу V Особливої частини КК України впливають на звуження обсягу поняття розпусних дій, а з'ясування їх змісту повинне відбуватися у контексті інших суміжних заборон.

¹ У цьому контексті можна навести приклад вироку, ухваленого 04 березня 2022 р., згідно з яким особа з метою задовольнити свою статеву пристрасть робив непристойні дотики руками, які викликають статеве збудження, до оголених статевих органів малолітньої особи, при цьому розуміючи, що за цими діями спостерігає інша малолітня особа. Вчинене невинуватим одержало кваліфікацію за ст. 156 КК України як розбещення неповнолітніх [4].

Список використаних джерел

1. Дудоров О.О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики) : практ. порадник. Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2018. 92 с.
2. Фурса В.В. Дискусійні питання об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 156 КК України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 4. С. 323 – 330.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 р. № 5 «Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи». URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-08#Text.
4. Вирок Ленінського районного суду м. Дніпропетровська від 04.03.2022, судово провадження № 1-кп/205/376/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103614873>.
5. Дудоров О. Новели кримінального законодавства України щодо відповідальності за секс-делікти: окремі проблемні аспекти. *Юридичний вісник України*. № 6. С. 12–13.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : Дакор, 2018. 1368 с.

Савченко Тетяна Федорівна,

аспірант наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності ННІ № 1

Національної академії внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ВИКОРИСТАННЮ ЗАСОБІВ ДОСТУПУ ДО БАНКІВСЬКИХ РАХУНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Світові тенденції впровадження цифровізації зумовили переорієнтацію попиту населення з готівкової валюти на безготівкову, тим самим забезпечуючи стабільність розвитку економічних та соціальних процесів з урахуванням викликів сьогодення. Навіть в умовах широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України у сфері розрахунків громадяни продовжували надавати перевагу безготівковим операціям із платіжними картками, що у свою чергу, позитивним чином вплинуло на забезпечення фінансової безпеки. Так, за даними Національного банку України, у травні 2022 року частка безготівкових операцій із використанням платіжних карток за сумою становила майже 69 % у загальному обсязі операцій із платіжними картками (у січні 2022 року цей показник становив 63 %). Водночас частка за кількістю залишилася майже незмінною – 92 % (за січень 2022 року – 91 %). Тобто, 92 зі 100 операцій із картками були безготівковими [1]. Це свідчить про високий рівень довіри громадян до сфери безготівкових розрахунків та використання відповідних платіжних інструментів.

Однак розширення меж застосування новітніх механізмів цифрового транзиту та їх швидке втілення пов'язано з появою низки ризиків для їх інтеграції, особливо в умовах дії воєнного стану. Особливої уваги до правового регулювання потребує сфера кіберпростору, у якій останнім часом, згідно з інформацією Департаменту Кіберполіції, відмічається значна кількість правопорушень, пов'язаних з незаконними діями стосовно громадян, які опинилися у скрутному